

TOLDALEK.

Az Erdélyi Nagy Fejedelemségben lévő Nemes Hunyad Vármegyebéli, Posta és Diligence járása helyén, Bethleni Méltóságos született Gróf, és Arany Koltos Kamarás **BETHLEN LASZLÓ**, fő Kormányozó (Administrator) Ur ő N. ga, szorgalmatos gondoskodása, bölts és hathatos Rendelése által, a' Vármegyén által hozzára, a' B á n á t határáig, tiz mért földnre, nagyobb és kissebb kövekből készítettett, s fellyűt porondal, vagy fővennyel fel töltetett, igen szükséges és halznos újj Ország utért való

Háládatosság.

Fő Tiszti Változást — Változás követett!

Mert az ujj Fő Tiszt Ur, nagy jót él követett.

Ujj ut készíteni küldött hív Követet. 1)

Melly ut mellé egy Pap, ily Oszlop Követ tett:

- 1) A' Mélt. Gróf, Fő Kormányozó Ur ő N. sága. az Ut készítésre való Fő vigyázatot, bizta N. Hunyad Vármegye, Maros Mejjéki Kerülete nagy érdemű, és kedves V. Ispánnyára Nagy Bartsai Mélt. Bartsay László Urna.

Ally meg Utón járó — e' könel jó szívvél. —

Ez Ut készítőről, szolly — hálado szível.

Ki jó Utat tsinált — néked — 's eként szívell.

Változzék már ezen, jóra — a' rossz sziv el!

Utazó! — jó időt — járásod bár nem vett —

Még nem rekedsz, még is, — senki le nem ne-
vet.

Sőt hogy bátran mehetsz, minden azon nevet. 2)

Tiszteld hát ez 'Utát készíteit Nagy Nevet!

Vármegyénknek, bóldog Nap volt, — az a' Hétfő. 3)

Mellyen BETHLEN LASZLO, Kormányhoz ült
mint Fő —

Előbb is ezt mondá: — fejem tsak abba fő.

Miként jöjjön 's mennyen, itt — bátran minden
fő. 4)

Erre fel emelvén — a' jobb kéz mutatot. 5)

BARTSAI LASZLO Ur — egy Utat mutatott. —

Mint kell Utat rakni — már Példát mutatott. 6)

Szo lett — — kövessétek — e' jó Ut mutatot.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

---

2) az az: mosolyogva örvend.

3) Ó Nagysága 1804-be Febr. 18-ik napján érke-
zett Dévára, 20-ik napján pedig tanácskozni
kezdett, az ut készítése módjáról, mely nap
akkor Hétfőre esett.

4) az az, minden személy, és iga vonó marha is.

5) az az: a' jobb kézen való mutató - ujját.

6) az az: példát adott akkor, mikor 1800 eszt.
a' Dévai felső határon lévő veszedelmes járá-
su helyyen. szorgalmas igazgatása és fárado-
zása alatt, kissebb és nagyobb kövekből, igen
jó Utat rakatott.

BARTSAI LÁSZLÓ Ur, tehát dologhoz fog.

Hát a' munkás kézben, minden Miv szer jofog.

Bár sok Szekér vásott — még sem tört ki a' Fog.

Még a' jövődő is, — ezen bámulni fog.

Ah! — nagy volt a' Munka — még is sebessen
folyt

A' munka idején — néhány hó hogyle folyt. 7)

Izzadt a' sok homlok — 's a' viz az ortzán folyt.

Még is a' Munkásnak, ezt mondták: — meg nem
fojt.

Vármegyénkben — néhol láttzik **Tráján Uttya**
Mintegy ezer hét száz idős — régi Ut a' 8)

7) Három esztendőkre, holnaponként, közbeköz-
be, mikor mezei munkának ideje nem volt,
és az időjárása is engedte dolgoztatott.

8) **Trajanus** Római Császár uralkodni kez-
dett, K. U. Születése után, a' 100-ik eszt. és
meg holt a' 119. eszt. — A' 103-ik eszt. itt
Erdélyben, mely akkor **Mediterranea**
Daciának hivattatott, a' **Dacusoknak**
Uralkodó Királyok volt, a' híres **Decaba-**
lus, kinek is a' Római hatalmas Birodalom
Adófizetője vala: mellyet szégyenlén a' **Trá-**
jánus, nagy haddal **Decabalus** ellentá-
madott, és ötet **Hunyad Vármegyében**
Háttzeg Várossához közel meg verte,
meg ölte, Országát el foglalta, és a' Római
Birodalom alá vetette 103-ban. Ezen idő után
építtette, a' még ma is sok helyeken, neve-
zeteschben **Hunyad Vármegyének** **Hát-**
tzegi Vidékein, szépen láttzó, híres **Tra-**

Jobb ennél a' BETHLEN — és BARTSAI uttya,
 Jobb úton megyen hát, kinek itt van Uta.
 Ez Ut félt — e' kérés áll — már mint szép Ág, 9) ah!
 Két Fő Nemzetségnek — Nemes két jó Ága
 Ellyen!! — kinek, köz jó — a' leg jobb Jóságá —
 Igy hirdéttessék hát ez Uthan jóságá : —

bethLeni gróf
 bethLen László
 arany koLtsos fő korMányozó Vr
 ő nagyságának
 régen Várt és ohaltott
 köz hasznV Intézettyel
 kezDették készIttetni,
 ezt az Igen Igen szVkséges és köz hasznV Vtat
 az Vtazok laVokra nézVe.

---

jánus uttyát: mellyet még most is, az azon
 Vidéken lakó, régi Római Colouiai marad-
 ván Oláhok, magok nyelveken Trojánnak
 hívják és neveznek. — Ez az Ut a' Báná-
 tot Erdélytől elválasztó Vas Kaputól
 kezdve, 's Károly Fejér Vár, és Maros
 Vásárhely, 's Véts Vára felé, Erdély
 Országon hosszúra által menvén, mintegy 35
 mértföldet foglal magában. — És így ez a'
 híres Trajánus uttya, mint egy ezer hét száz
 esztendőös.

- 9) Ennek az Utnak a' Bánáthale felé menet,
 bal kézre eső része, Dévától fogva a' Báná-
 tiig, mindenütt szép erdős hely, 's nyár-
 ba kies zöldellős ágakkal tellyes.

* *

az Vtán

a' hogy engedte a' sok essős és árVizes
akkorI rossz IDő Iárása:
ennek az Vtnak készIttésén
tsakVgyan DoLgoztatott
nagy bartsaI
bartsaI László
aLL Ispány VrVnk,
és szinte Végre Vitte ezt a' nagy Vtat.

* *

Végtére

a' MVLt esztenDőben
szerentsésen eL Végeztették ezt a' hosszV Vtat
a' tiszteLt két fő Vrak
nagy hasznV Igyekezetek
kik is éLLyenek!!
ezt kláLtsátok Vtazók
kik Itt Vtazok vagytok.

* *

haLLyátok Vtazok

ennek a' nagy és hosszV Vtnak
neVe'

MIND VILág VégéIg Lészen

bethLen és bartsaI Vtlya.

Itt kIVán Itt békességes Vtazást néktek

egy Vtazó pap barátotok.

Trintséni Sala Mihály Déván.

Tudománybéli Jelentés.

A Tudományok' történeteiből tudjuk, hogy a' mai tudós Nemzetek, az Anglusok, Frantzok és Németek, midőn a' magok nyelvét tökéletesíteni igyekeztek, Poézissokat is a' Görögök' és Rómáiak' Izléséhez alkalmaztatni kezdték: ha szinte nem a' legfzerentsébbb következássel is; nem egéffzen alkalmas lévén Nyelvek, a' szótagoknak bizonytalan mennyiségek miatt, a' régi versmértékeknek követésére. — A' Magyar Nemzetnek is mind régibb mind újabb Túdóssai közzül sokan, kik érzették, mitsodás szépség van a' régi Poézis' külső formájában, tökéletesíteni akarván anyai nyelvünket, nem tsak e' mostani, hanem az elmúlt, sőt az elébbi Században is, a' Magyar Poézist, legalább bizonyos ésetekben, a' régi mértéke Versek' formájára venni igen szerentsésen elkezdették. — Ezeknek útmutatásokra figyelmeztetésének egy időzakasza kezdődött, hogy példáját mutassam, mennyire alkalmas ez a' Nyelv a' régi Poézis' külső szépségének is követésére, egy Munkámmal kívánom e' nemzeti Literatúrát nevelni, mellynek tzmje ez:

ÓDÁK

Horátz' Mértékeinn,
mellyről azoknak, kik olvasni kívánják, előre ezeket jelentem 1) Horátzban előforduló minden

mértékek' nemére, mintegy 30 Ódákban, példákat irtam. 2) A' Materiákat leginkább a' Természet Országából külsönöztem, hogy mind gyönyörködtessek, mind használjak. 3) Vitézi dolgokról is énekek: hogy ezen egy költeményes darabban, az Ódákban három nemeire, Himnuszok, Filozófiai, és Vitézi Énekek találtattassanak.

Mivel pedig tudtam, hogy az Olvasók között lésznek olyanok, kik a' régi versmértékeket nem ismerik, 's e' mellett az olly Versek aránt, mellyekben hangeggyezet (Cadenzia) nincs, némelyü idegenséggel viseltetnek: tehát az Ódákhoz két Tóldalékokat ragasztottam, mellyek közzül az elsőben azon Mértékeket, mellyekkel Horátz élt, adom elő; a' másodikban, mellyben a' régi Poézisről 's az azzal való éléről, röviden, a' mint a' hely engedte, ezen három kérdéseket fejtem meg: Mitsodás volt a' régi Poézis? Hol vette magát a' kadentziás vers? Mennyiben kell élni a' régi Poézissal? — Az elsővel oda tzeleztam, hogy Horátz' Odái Mértékeinek nemeit az olly Olvasókkal, kik azokat mesterségesen nem tanútták, megismérttessem; a' másodikban azt igyekezem megmutatni, hogy a' Lantos Múzsá' szájába, a' Hangeggyezetes Verseknél — ha szinte azok némelly esetekben megmaradhatnak is, a' Poézis' muzsikai természetéhez illendőbb hangot adjunk; kivált mi Magyarok, kiknek nyelvek a' régi Mértékek' követésére, minden mai nyelveknél — a' mennyiben a' Tudományok' történeteiből tudjuk — alkalmasabb.

Ezen Ódáimat, mint a' Magyar Poézis' tökéletesítésére szolgálható segédet, mind azoknak,

kik e' szép Mesterséget, 's anyai Nyelveket szeretik, bátorkodom előre ajánlani: illy reménységgel lévén, hog y igyekezetemnek ezen zsengejét, mint a' Jólízlésnek 's a' Nemzeti Literaturának terjesztésére tzelező próbatételemet mind jó szívvel vészik, mind előmozditják. — A' munka már, mellyet a' Könyvvizsgálószerk helyben hagyott, Kafsánn sajtó alatt van, és Pünköstre kézzen is léssen. Találatni fog

Debreczeuben, a' Réf. Collégiomban.

Lossontzonn, Con-Rector Tokay István Urnál.

Miskóltzonn Tiszt. Con-Rector Rajtzi András Urnál.

N. Váradonn, Tilt. Professor és Pro-Director Tertina Mihály Urnál.

Pápánn, Tiszt. Professor Mokri Benjámín Urnál.

Pestenn, Nemes Kiss István Urnál

Irtam S. Patakonn 12-ik Aprilisban 1807-ikben.

Nagy Ferentz,

a' Réf. Collégiomban H. Professor.

Hiradás.

Tek. Némés Somogy Vármegyében helyhez-tetett helységben Niklán, a' jövő Junius hónapnak első és második napjain tartandó licitáció által fogja Tekintetes Berzsényi István Ur, több N. Vármegyékben lévő helységeknek földes Urok, mintegy száz darabból álló jó fajta 's hafzon vételi ménesheli lovait eladattatni, külömb-külobb egyéb hazánk béli és Erdély országi mén-lovakkal, számos vemhes kantzákkal, három, két 's egy ezftendős szépen nőit csikókkal egygyütt a' mellyeket a' közelébb lévő vidék jólesmérvén, akar melly ménestartó és lökedvellő jó akarójának bizodalómmal ajánlani bátorkodik a' tisztelt tulajdonos Ur.